

Bijlage 3. Behandeling van de adviezen bij het ministerieel besluit tot voorlopige bescherming als monument van de ruïne van het hof van Coudenborn in Moerbeke

Provincie: Oost-Vlaanderen

Gemeente: Moerbeke, sectie D

Objectnummer: 4.01/44045/133.1

Dossiernummer: 4.001/44045/102.1

Omschrijving:

Ruïne van het hof van Coudenborn, Heirweg 63

Mij bekend om gevoegd te worden bij het besluit van heden:

Brussel, **23 DEC. 2016**

De Vlaamse minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed,

Geert BOURGEOIS

1. Adviezen uitgebracht voorafgaand aan de voorlopige bescherming

1.1. Adviezen uitgebracht door de departementen en agentschappen van de beleidsdomeinen RWO, LNE, MOW en LV

1.1.1. Beleidsdomein Ruimtelijke ordening, Woonbeleid en Onroerend Erfgoed

Het advies werd gevraagd op 18 juli 2016.

Het departement Ruimte Vlaanderen bracht geen advies uit over de bescherming van het onroerend goed. In uitvoering van artikel 6.1.3 van het Onroerenderfgoeddecreet is het advies gunstig.

1.1.2. Beleidsdomein Leefmilieu, Natuur en Energie

Het advies werd gevraagd op 18 juli 2016.

De Afdeling Land en Bodembescherming, Ondergrond, Natuurlijke Rijkdommen (ALBON) bracht op 16 augustus 2016 een gunstig advies uit over deze bescherming. Het advies maakt integraal deel uit van het beschermingsdossier.

ALBON merkt op dat de vermelding in het inhoudelijk dossier van de weinig erosiegevoelige omgeving van de ruïne van het hof van Coudenborn niet thuis hoort onder het thema *Natuur en bos*. Deze stelling wordt beter vermeld onder het afzonderlijke thema *Land en bodembescherming*.

Het advies heeft invloed op het inhoudelijk dossier. In het inhoudelijk dossier is het thema Land en bodembescherming toegevoegd.

Het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB) bracht op 19 juli 2016 een gunstig advies uit over deze bescherming. Het advies maakt integraal deel uit van het beschermingsdossier.

Het advies heeft geen invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit.

Het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO) bracht geen advies uit over de bescherming van het onroerend goed. In uitvoering van artikel 6.1.3 van het Onroerenderfgoeddecreet is het advies gunstig.

De Vlaamse Landmaatschappij (VLM) bracht geen advies uit over de bescherming van het onroerend goed. In uitvoering van artikel 6.1.3 van het Onroerenderfgoeddecreet is het advies gunstig.

De Vlaamse Milieumaatschappij (VMM) bracht geen advies uit over de bescherming van het onroerend goed. In uitvoering van artikel 6.1.3 van het Onroerenderfgoeddecreet is het advies gunstig.

1.1.3. Beleidsdomein Mobiliteit en Openbare Werken

Het advies werd gevraagd op 18 juli 2016.

Het departement noch de agentschappen brachten advies uit over de bescherming van het onroerend goed. In uitvoering van artikel 6.1.3 van het Onroerenderfgoeddecreet zijn de adviezen gunstig.

1.1.4. Beleidsdomein Landbouw en Visserij

Het advies werd gevraagd op 18 juli 2016.

Het departement Landbouw en Visserij bracht geen advies uit over de bescherming van het onroerend goed. In uitvoering van artikel 6.1.3 van het Onroerenderfgoeddecreet is het advies gunstig.

1.2. Advies uitgebracht door de betrokken gemeente Moerbeke

Het advies werd gevraagd op 18 juli 2016.

Het college van Burgemeester en Schepenen bracht geen advies uit over deze bescherming. In uitvoering van artikel 6.1.3. van het Onroerenderfgoeddecreet is het advies gunstig.

1.3. Advies uitgebracht door de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed (VCOE)

Het advies werd gevraagd op 18 juli 2016.

De VCOE bracht op 15 september een ongunstig advies uit over de bescherming van het onroerend goed. Het advies maakt integraal deel uit van het beschermingsdossier.

De VCOE stelt dat de bescherming als monument van de ruïne van het hof van Coudenborn onvoldoende onderbouwd is (punt 4 in het advies). De commissie meent dat een bescherming als monument onvoldoende tegemoet komt aan de accentverschuiving naar de archeologische waarde. De commissie pleit ervoor om in de eerste plaats de bestaande bescherming als dorpsgezicht te actualiseren in functie van de huidige toestand van het hof van Coudenborn. Als bijkomende maatregel kan volgens de commissie nog een bescherming als archeologische site worden overwogen, met aandacht voor de vrijwaring van de bovengrondse overblijfselen.

Behandeling van het advies:

- De accentverschuiving naar de archeologische waarde staat een bescherming als monument niet in de weg. Het onderscheid tussen archeologie onder het maaiveld en een gebouw boven het maaiveld is voor deze site artificieel. Onder- en bovengrond vormen een geheel: de ondergrond heeft een materiële en dus betekenisvolle relatie met de constructie erboven. Daarom is er ook een wetenschappelijke waarde toegekend. Deze waarde heeft immers betrekking op zowel het bodemarchief als de bovengrondse ruïne. Ook een monument kan een archeologische waarde bezitten. Zo zijn er al enkele recente monumentenbeschermingen met een archeologische waarde.
- De archeologische en wetenschappelijke waarde van de ruïne, waaruit de site gebonden beheersvisie is afgeleid, kan niet als vanzelf worden toegekend aan het dorpsgezicht dat vandaag is beschermd omwille van de *socio-culturele (landschappelijke)* waarde (K.B. 23 februari 1979). Om deze waarden bijkomend toe te kennen aan het bestaande dorpsgezicht zou een evaluerend archeologisch bodemonderzoek én een bouwhistorische verkenning van de gebouwen in het dorpsgezicht moeten worden gedaan. Een dergelijke onderneming gaat voorbij aan de aanleiding van het beschermingsvoorstel, namelijk de urgente vrijwaring van een ruïne met site gebonden erfgoedwaarden. Een archeologische en wetenschappelijke waarde toekennen aan het dorpsgezicht omwille van een enkel perceel in dat dorpsgezicht (*in casu* het perceel met de ruïne) ondergraaft dan weer de motivatie van een bescherming als dorpsgezicht.
- Een dorpsgezicht is een beschermingsinstrument dat bedoeld is om een bovengronds en van op het openbaar domein zichtbaar geheel van een of meer monumenten en/of onroerende goederen met omgevende bestanddelen te bewaren. De bescherming van het hof van Coudenborn beoogt niet alleen de vrijwaring van de zichtbare bovengrondse constructies maar ook de vrijwaring van de ondergrondse, niet zichtbare constructies (bijvoorbeeld de funderingen van muren, de resten van de kelder bij de Oostvaart) en het bodemarchief op het perceel. Dergelijke onzichtbare erfgoedelementen kunnen moeilijk worden gevat in een bescherming als dorpsgezicht maar daarentegen wel in een monumentenbescherming.

- In het inhoudelijk dossier is de motivering van de bescherming als monument anders geformuleerd. Er wordt gewezen op de samenhang van de bovengrondse, van op het openbare domein zichtbare bouwresten met de ondergrondse bouwresten en het bodemarchief.

Wat betreft de omschrijving van de erfgoedkenmerken en -elementen merkt de commissie op dat de aandacht hoofdzakelijk uitgaat naar de bovengrondse resten (punt 5 in het advies). De commissie vraagt om de beschrijving uit te breiden in functie van de archeologische waarde. Daarbij dient verwezen naar de sporen en het vondstenmateriaal uit de opgravingen.

Behandeling van het advies:

- In de omschrijving van de erfgoedkenmerken en -elementen is het archeologisch potentieel van de ondergrond toegevoegd, met verwijzing naar de opgravingen van 1993-1995. De sporen en het vondstenmaterieel uit die opgravingen worden echter niet vermeld. Zij zijn niet meer op de site aanwezig en zijn derhalve geen erfgoedelementen. Een overzicht van de sporen en het vondstenmateriaal uit de opgravingen wordt gegeven in het inhoudelijk dossier.

De commissie meent dat het dossier geen wezenlijke argumenten geeft waarom een bescherming als monument de beste oplossing zou vormen voor het behoud en de toekomstige ontwikkeling van de site (punt 6 in het advies). De commissie pleit voor een actualisatie van de bescherming als dorpsgezicht, eventueel aangevuld met een bescherming als archeologische site. Dit heeft uiteraard impact op de beheersvisie voor het te beschermen goed. Uitgaande van een geactualiseerde bescherming als dorpsgezicht vraagt de commissie om in de eerste plaats een generieke beheersdoelstelling op te nemen. Deze moet een duidelijke en geïntegreerde visie formuleren voor de ruïne en haar ruimere omgeving. Deze beheersvisie dient verder uit te gaan van het behoud van de samenstellende delen van het dorpsgezicht, waaronder de (geconsolideerde) ruïne. De commissie acht het verder wenselijk dat de generieke beheersvisie aandacht heeft voor een geïntegreerde en duurzame aanpak waarbij de impact op het geheel wordt afgewogen en waarbij de draagkracht niet wordt overschreden. In aanvulling op de generieke beheersdoelstelling kunnen specifieke doelstellingen worden geformuleerd. [...] De commissie vraagt evenwel een reconstructie van het oorspronkelijk beschermde monument expliciet uit te sluiten. Wat betreft de overige delen van het dorpsgezicht kunnen nog afzonderlijke beheersdoelstellingen worden geformuleerd.

Behandeling van het advies:

- Zie behandeling van punt 4: de erfgoedwaarden zijn gebonden aan het perceel en de ruïne. Zij kunnen niet zomaar worden geëxtrapoleerd tot de als dorpsgezicht beschermde omgeving.
- De site gebonden erfgoedwaarden impliceren dat ook de beheersdoelstellingen alleen betrekking kunnen hebben op het perceel met de ruïne en niet op het complete dorpsgezicht. De inschrijving van specifieke beheersdoelstellingen voor de ruïne binnen de beheersvisie van het dorpsgezicht is een omweg die eenduidiger kan worden opgelost door de één-op-één bescherming van de ruïne als monument met bijhorende beheersdoelstellingen.
- Een generieke beheersdoelstelling die uitgaat van de samenstellende delen van het dorpsgezicht vereist een nieuw onderzoek van de landschappelijke en bouwkundige elementen om die samenstellende delen te kunnen definiëren. Het huidige beschermingsbesluit (uit 1979) van het dorpsgezicht vermeldt immers geen erfgoedkenmerken en erfgoedelementen. Een dergelijk onderzoek overstijgt de intentie van het beschermingsvoorstel, namelijk de urgente vrijwaring van de ruïne van het hof van Coudenborn.

Conclusie: het advies heeft invloed op het inhoudelijk dossier en het beschermingsbesluit. Het inhoudelijk dossier en het beschermingsbesluit werden als volgt aangepast:

- Het voorstel van de VCOE voor een herziening van de bescherming als dorpsgezicht in plaats van een nieuwe monumentenbescherming wordt niet gevolgd. De bescherming als monument van de ruïne van het hof van Coudenborn wordt aangehouden.
- In het inhoudelijk dossier is de motivatie van de bescherming als monument anders geformuleerd.
- De motivatie van de archeologische waarde van het monument is aangepast. Behalve het ondergrondse bodemarchief wordt ook gewezen op de bovengrondse bouwresten, die een betekenisvol geheel vormen met bodemarchief onder het maaiveld.
- In de omschrijving van de erfgoedkenmerken en -elementen is het archeologisch potentieel van de ondergrond toegevoegd, met verwijzing naar de opgravingen van 1993-1995.
- In de beheersdoelstellingen wordt de reconstructie van het hof van Coudenborn afgeraden.

1.4. Conclusie voorafgaand aan de voorlopige bescherming

De uitgebrachte adviezen hebben invloed op het inhoudelijk dossier en het beschermingsbesluit. Het inhoudelijk dossier en het beschermingsbesluit werden als volgt aangepast:

- In de beschrijving van de juridische toestand van het onroerend goed (inhoudelijk dossier) is het thema *Land- en bodembescherming* toegevoegd.
- In het inhoudelijk dossier is de motivatie van de bescherming als monument anders geformuleerd.
- De motivatie van de archeologische waarde van het monument is aangepast.
- In de omschrijving van de erfgoedkenmerken en -elementen is het archeologisch potentieel van de ondergrond toegevoegd.
- In de beheersdoelstellingen wordt de reconstructie van het hof van Coudenborn afgeraden.